

*Хромушина Л.А., к.е.н., доцент  
Сумський національний аграрний  
університет, м. Суми, Україна*

## **СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

У системі сучасного стратегічного управління підприємством важливою, складною та відповідальною ланкою є управління фінансами, яке у практичній діяльності є функціональним рівнем менеджменту і отримав назву «фінансовий менеджмент», який має здійснюватися відповідно до розробленої фінансової стратегії у межах загальної стратегії підприємства. На сьогодні фінансовий менеджмент ґрунтовно інтегрувався в управління бізнес-процесами і має свої позиції в організаційній структурі господарюючих суб'єктів, без нього навряд чи є можливим їх довготривале успішне функціонування. Поточна нестабільна суспільно-політична ситуація, уповільнення економічного розвитку, наслідки пандемії, зовнішні загрози, існуючий рівень соціальної напруженості не сприяють активізації діяльності підприємств. За таких обставин дієвим напрямом підтримання стану відтворення та досягнення визначених стратегічних цілей підприємства є формування дієздатних механізмів фінансових відносин. Тому, віддаючи належне існуючим теоретичним та методичним положенням у сфері фінансового менеджменту, з урахуванням умов невизначеності, динамічності та складності бізнес-процесів, дослідження питання змісту та ролі фінансового менеджменту в системі сучасного стратегічного управління підприємством залишаються незавершеними.

Загальний менеджмент за змістом розглядається як мистецтво, наука та практична діяльність. Такий же підхід є цілком доцільним і до фінансового менеджменту. Відтак, мистецтво управління фінансовими відносинами передбачає формування фінансової філософії, фінансової стратегії, обґрунтованого прийняття управлінських рішень, застосування інноваційних фінансових технологій та інструментів. Як наукова сфера (існує з початку 90-х рр. ХХ ст.; започаткована на основі тандему антикризового управління та фінансового менеджменту, який поєднав сукупність фінансових інструментів управління тактичного та стратегічного призначення, що застосовувалися в діяльності фірм), фінансовий менеджмент є системою знань про управління фінансами економічних суб'єктів: підприємств, організацій, фірм, компаній тощо. Становлення та поглиблення розуміння керівництвом необхідності та важливості фінансового управління, особливо в умовах нестабільності, сприяло виділенню фінансового менеджменту в підсистему загального менеджменту організації, яка, одночасно, представляє собою складну систему фінансового управління [1, с. 186]. Тому фінансовий менеджмент є практичною діяльністю працівників фінансових служб, які виконують функціональні обов'язки відповідно до посадових інструкцій та інших регламентів організації.

Огляд сучасної фахової літератури засвідчив, що більшість авторів розглядають фінансовий менеджмент на основі системного підходу.

Підтримуємо положення, що найбільш всебічно та повно фінансовий менеджмент визначається як система принципів та методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів і забезпечення обороту грошових коштів. Фінансовий менеджмент варто розглядати як комплексну систему, адже будь-яке управлінське рішення впливає на всі аспекти діяльності організації і зумовлює необхідність змін в багатьох сферах її функціонування [2].

До переліку складових елементів системи фінансового менеджменту підприємства доцільно віднести:

- нормативно-правове забезпечення;
- суб'єктів та об'єкти фінансового менеджменту;
- сукупність фінансових завдань;
- фінансові методи та інструменти;
- технічні засоби управління фінансами та сучасні цифрові технології.

Об'єктом фінансового менеджменту є фінансові відносини, які виникають у процесі фінансово-господарської діяльності, фінанси та фінансова діяльність підприємства.

Суб'єктами фінансового менеджменту є керівники підприємства: директор, фінансовий директор, начальники фінансових відділів, фінансові менеджери, фінансові аналітики тощо.

Завдання фінансового менеджменту полягає в забезпеченні збалансованості та дотриманні оптимальних строків надходження грошових коштів, збалансованості необхідних обсягів надходжень та рентабельності продажів. Оперативне управління фінансовими ресурсами зводиться, по суті до управління оборотним капіталом. Отже, основним завданням фінансового менеджменту в системі стратегічного управління є прийняття рішень щодо забезпечення найбільш ефективного руху фінансових ресурсів між підприємством і джерелами його фінансування з метою досягнення фінансових та стратегічних цілей [3, с. 93].

Матеріальною основою фінансового менеджменту є реальний грошовий обіг, який представляє собою економічний процес, що викликає рух вартості, і цей рух супроводжується грошовим потоком (вхідним або вихідним), або сукупністю грошових платежів і розрахунків. У процесі здійснення фінансового менеджменту реалізується планування, прогнозування, регулювання, координація, стимулювання, контроль та аналіз.

Фінансовий менеджмент як вид функціонального менеджменту організації виконує низку функцій, які спрямовані на реалізацію загальновідомих функцій фінансів підприємства та конкретизуються, враховуючи особливості управління окремими видами фінансової діяльності. Роль фінансового менеджменту визначається саме як результат виконання таких функцій. За комплексом змісту фінансового менеджменту виділяють дві групи функцій фінансового менеджменту як керуючої системи та як спеціальної сфери управління підприємством (керованої системи).

До функцій керуючої системи фінансового менеджменту доцільно віднести:

- 1) розробку фінансової стратегії підприємства;
- 2) створення організаційних структур, що забезпечують ухвалення й реалізацію стратегічних управлінських рішень з усіх аспектів фінансової діяльності підприємства;
- 3) формування ефективних інформаційних систем, що забезпечують обґрунтування альтернативних варіантів стратегічних управлінських рішень;
- 4) здійснення аналізу різних аспектів фінансової діяльності підприємства;
- 5) здійснення планування фінансової діяльності підприємства за її основними напрямками;
- 6) розробку дієвої системи стимулювання реалізації ухвалених рішень у сфері фінансової діяльності;
- 7) здійснення ефективного контролю за реалізацією ухвалених стратегічних управлінських рішень у сфері фінансової діяльності.

Відповідно, до функцій керуючої системи фінансового менеджменту відносяться:

- 1) управління активами;
- 2) управління капіталом;
- 3) управління інвестиціями;
- 4) управління грошовими потоками;
- 5) управління фінансовими ризиками;
- 6) антикризове фінансове управління.

Оскільки розвиток будь-якої економічної системи спирається на два найважливіші чинники: достатнє забезпечення фінансовими ресурсами і чітку систему управління, то роль фінансового менеджменту у сучасних економічних умовах різко зростає.

Оскільки фінансовий менеджмент є невід'ємною і важливою складовою загальної системи управління, його організаційне забезпечення має бути інтегрованим у загальну структуру управління підприємством. Така інтеграція забезпечуватиме налагодження координації підсистеми фінансового менеджменту (як одного з функціональних видів менеджменту) з іншими підсистемами менеджменту та управлінською системою у цілому, сприятиме ефективності прийняття управлінських фінансових рішень, націлених на досягнення як фінансових, так і стратегічних цілей.

Фінансовий менеджмент є складним управлінським комплексом та процесом, який охоплює грошово-кредитні операції, операції з цінними паперами, валютні операції, операції з нерухомістю та ін., а також забезпечує досягнення фінансових цілей стратегічного та оперативного менеджменту. Необхідною умовою досягнення фінансових цілей є наявність дієвої системи організаційного забезпечення фінансового менеджменту. Відтак вважаємо, що таку систему доцільно розглядати як взаємопов'язану сукупність структурних служб і підрозділів організації, які генерують та приймають управлінські рішення щодо фінансових відносин і фінансової діяльності, і, відповідно, несуть відповідальність за наслідки прийнятих рішень [5, с. 290].

Система управління фінансовими ресурсами, діяльністю та відносинами організації передбачає прийняття фінансовим менеджером комплексу

стратегічних та тактичних управлінських фінансових рішень щодо управління фінансовими ресурсами та фінансовими відносинами підприємства. Діяльність фінансових менеджерів та прийняття ними управлінських рішень концентруються на вирішенні проблем, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів. Ця діяльність охоплює усі види діяльності підприємства: операційну, інвестиційну й фінансову.

Успіх господарюючого суб'єкта залежить від процесу реалізації фінансової стратегії та політики, рівня досягнення визначених цілей та розв'язання окреслених завдань, а це, у свою чергу, зумовлюється кваліфікованою та злагодженою роботою команди фінансових менеджерів. Для результативності фінансового менеджменту мають бути забезпечені чіткий розподіл обов'язків, організовано роботу фінансової служби, своєчасний та достовірний інформаційний супровід, адекватне реагування на загрози, поточні показники фінансового стану та фінансової безпеки [4].

Можемо визначити, що на сьогодні фінансовий менеджмент є ефективною формою управління стратегією фінансового розвитку підприємства, за рахунок якого досягається ефективність використання наявних у розпорядженні грошових коштів, здійснюється пошук способів нагромадження капіталу і перерозподілу фінансових ресурсів у найбільш перспективні сфери бізнесу або розширення масштабів діяльності підприємства.

#### Список використаних джерел

1. Крутько М. А. Фінансовий менеджмент підприємств в сучасних реаліях міжнародної інтеграції. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2016. Вип. 177. С. 186–191. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg\\_2016\\_177\\_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2016_177_24) (дата звернення 19.04.21).

2. Максимова М. В. Система фінансового менеджменту в умовах розвитку цифрової економіки. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7064>. DOI: [10.32702/2307-2105-2019.5.58](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.58) (дата звернення: 17.04.2021).

3. Мартинець В. В., Ємельянова Т. Г. Удосконалення системи фінансового менеджменту підприємства. *Економічні проблеми сталого розвитку* : матеріали Міжн. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., 24–26 квітня 2013 р. Суми : СумДУ, 2013. Т. 3. С. 93–95.

4. Свіжевський В. О., Керімова Ю. С. Роль фінансового менеджменту на підприємстві. *Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 24 листопада 2016 р. Житомир: ДУ «Житомирська політехніка», 2016. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5937/186.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 17.04.2021).

5. Хромушина Л. А. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту в структурі управління організацією : матеріали Щорічної наук.-практ. конф. викладачів, аспірантів та студентів Сумського національного аграрного університету, 13–17 квітня 2020 р. Суми, 2020. С. 290.